

Postoupení pohledávky

Při zpeněžení úpadcovy pohledávky prodejem mimo dražbu jejím úplatným postoupením třetí osobě podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák. není správce konkursní podstaty úpadce vázán dohodou úpadce a jeho dlužníka zakazující postoupení pohledávky bez souhlasu úpadcova dlužníka (§ 525 odst. 2 obč. zák.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 821/2013, ze dne 19.3.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce F. LIMITED, se sídlem v B., Spojené království Velké Británie a Severního Irska, reg. zastoupeného Mgr. Ing. P.K., advokátem, se sídlem v B., proti žalovanému K., a. s., se sídlem v B., zastoupenému JUDr. L.Š., advokátkou, se sídlem v B., o zaplacení částky 967.408 Kč s příslušenstvím, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 41 Cm 55/2008, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. října 2012, č. j. 4 Cmo 276/2012-144, tak, že dovolání se odmítá v rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. října 2012, č. j. 4 Cmo 276/2012-144, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřuje proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech odvolacího řízení. Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. října 2012, č. j. 4 Cmo 276/2012-144, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 20. února 2012, č. j. 41 Cm 55/2008-116, zamítl Krajský soud v Brně žalobu, kterou se žalobce (F. LIMITED) domáhal vůči žalovanému (K., a. s.) zaplacení částky 967.408 Kč s příslušenstvím (tvořeným zákonným úrokem z prodlení) [bod I. výroku] a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1/ Žalovaný jako objednatel a P. BRNO, a. s. jako zhotovitel (dále též jen „úpadce“) uzavřeli dne 5. srpna 2005 smlouvu o dílo (dále jen „první smlouva o dílo“), jejímž předmětem byl závazek zhotovitele provést do 30. října 2005 označenou hrubou stavbu bytového domu za dohodnutou cenu díla ve výši 3.197.117 Kč (bez daně z přidané hodnoty).

2/ Článek XV. odst. 3 první smlouvy o dílo obsahoval ujednání, podle kterého zhotovitel není oprávněn převést svá práva a závazky z této smlouvy na třetí osobu bez předchozího písemného souhlasu objednatele.

3/ Žalovaný jako objednatel a pozdější úpadce jako zhotovitel uzavřeli dne 28. listopadu 2005 smlouvu o dílo (dále jen „druhá smlouva o dílo“), jejímž předmětem byl závazek zhotovitele provést do 30. března 2006 označenou hrubou stavbu bytových domů za dohodnutou cenu díla ve výši 2.575.221 Kč (bez daně z přidané hodnoty).

4/ Článek XV. odst. 3 druhé smlouvy o dílo obsahoval ujednání, podle kterého zhotovitel není oprávněn převést svá práva a závazky z této smlouvy na třetí osobu bez předchozího písemného souhlasu objednatele.

5/ Usnesením ze dne 26. února 2007, č. j. 46 K 28/2006-510, prohlásil Krajský soud v Brně konkurs na majetek úpadce a správcem jeho konkursní podstaty ustavil Mgr. Marka Indru (dále též jen „M. I.“).

6/ M. I. (jako postupitel) a žalobce (jako postupník) uzavřeli dne 12. února 2009 smlouvu o postoupení pohledávky (dále jen „postupní smlouva“), jejímž předmětem byla pohledávka úpadce vůči žalovanému z titulu nedoplatku ceny díla z první smlouvy o dílo ve výši 967.408 Kč (s veškerým příslušenstvím), uplatněná postupitelem u soudu v této věci. Sjednaná úplata za postoupení pohledávky činila 100.000 Kč.

Na tomto základě dospěl soud k následujícím závěrům:

1/ Žaloba není důvodná, jelikož současný žalobce není ve sporu aktivně legitimován. V obou smlouvách o dílo byl (totiž) platně ujednán zákaz postoupení práv a závazků z nich vyplývajících na třetí subjekt. Pohledávku tak nemohl platně postoupit ani správce konkursní podstaty zhotovitele, jenž je rovněž vázán ujednáním účastníků smluv o dílo.

2/ Postupní smlouva uzavřená bez předchozího písemného souhlasu objednatele (jenž nebyl žalobcem ani tvrzen) je neplatná podle § 39 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2006, sp. zn. „29 Odo 7882/2005“ [správně jde o rozsudek sp. zn. 29 Odo 882/2005, uveřejněný pod číslem 27/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2007“), který je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. „Literatura“ pak dovozuje, že postupník, jemuž věřitel postoupil pohledávku přes zákaz dohodnutý s dlužníkem, není chráněn, ani když jednal v dobré víře a nevěděl o zákazu.

3/ U části žalované pohledávky došlo ke změně žaloby ohledně skutkových tvrzení [tím, že žalobce tvrdil uzavření nové smlouvy o dílo (druhé smlouvy o dílo)], takže potud došlo ke stavení běhu promlčecí doby až doručením změněného návrhu soudu.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci ve výroku označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud - vycházející z ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák. - uzavřel, že:

1/ Obecně lze uvést, že k platnému postoupení pohledávky není třeba souhlasu dlužníka; pohledávku však nelze postoupit, jestliže by to odporovalo dohodě s dlužníkem. Postupník, jemuž věřitel postoupil pohledávku přes zákaz dohodnutý s dlužníkem, není chráněn, ani když jednal v dobré víře a nevěděl o zákazu. Smlouva o postoupení pohledávky uzavřená v rozporu s ustanovením § 525 obč. zák. je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák. (R 27/2007).

2/ Názor soudu prvního stupně, že postupní smlouva je absolutně neplatná, jelikož ujednáním účastníků smlouvy o dílo je vázán i správce konkursní podstaty, má odvolací soud za správný. S přihlédnutím k ustanovení § 432 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), totiž nelze aplikovat ustanovení § 283 odst. 1 insolvenčního zákona.

3/ Argumentuje-li žalobce smyslem konkursního řízení (s odkazem na usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12. března 2009, č. j. 27 Co 4029/2007-126) a dovozuje-li, že zákaz postoupení pohledávky se nemůže uplatnit při postoupení pohledávky v rámci konkursního řízení, neboť by to odporovalo smyslu tohoto řízení, pak k tomu odvolací soud především uvádí, že rozhodnutím Krajského soudu v Brně není vázán. Shodně se soudem prvního stupně je odvolací soud názoru, že zákaz postoupení pohledávky bez souhlasu dlužníka se vztahuje i na správce konkursní podstaty [při neexistenci ustanovení jako § 283 odst. 1 insolvenčního zákona v zákoně o konkursu a vyrovnání nelze dovodit, že by správce konkursní podstaty nebyl vázán smluvním ujednáním (pozdějšího) úpadce]. Již proto je rozhodnutí soudu prvního stupně správné.

4/ Správný je rovněž závěr soudu prvního stupně, že u části žalované pohledávky (částek účtovaných fakturou č. 4242 ve výši 519.590,40 Kč a fakturou č. 4265 ve výši 131.689,90 Kč) došlo ke stavení běhu promlčecí doby až doručením změněného návrhu. Názor žalobce, že nešlo o změnu žaloby, nýbrž o doplnění žalobních tvrzení (přičemž hmotněprávní i procesněprávní účinky žaloby by měly působit již od jejího podání), není správný.

5/ Žaloba, kterou se žalobce domáhal zaplacení částky 967.408 Kč s příslušenstvím, byla (totiž)

úplná, neboť žalobce se domáhal zaplacení ceny prací vyúčtovaných fakturami č. 4223, 4242, 4244 a 4265 dle první smlouvy o dílo. Takto koncipovaná žaloba nebyla nikterak doplňována, ale dne 12. prosince 2011 byla částečně změněna tak, že faktury č. 4242 a 4265 byly vystaveny k vyúčtování prací provedených na základě druhé smlouvy o dílo. V případě částek účtovaných fakturami č. 4242 a 4265 tudíž došlo ke stavení promlčecí doby až 12. prosince 2011. Podle tvrzení žalobce se faktura č. 4242 stala splatnou 12. června 2006 a faktura č. 4265 se stala splatnou 31. července 2006.

6/ Námitku žalobce proti závěru soudu prvního stupně, že v řízení nebylo prokázáno, že by žalovaný uznal pohledávku, nemá odvolací soud za důvodnou. Žalobce (totiž) namítal, že k uznání závazku došlo částečným započtením (a zápočty nabízel k důkazu). Právní úkon směřující k započtení není bez dalšího projevem uznání závazku ve smyslu § 323 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“); srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2009, sp. zn. 23 Cdo 3549/2007 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2010, pod číslem 42). S názorem vyjádřeným v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2005, sp. zn. 32 Odo 901/2004 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2006, pod číslem 55), dle kterého má započtení pohledávky účinky uznání zbytku závazku ve smyslu § 407 odst. 3 obch. zák., jímž argumentuje žalobce, odvolací soud nesouhlasí. Ustanovení § 407 odst. 3 obch. zák. spojuje účinky uznání závazku s částečným plněním, nikoli se započtením. V obou případech jde o způsoby zániku závazku, ale jde o způsoby odlišné. Stanoví-li zákon následek uznání pro případ částečného plnění, nelze z toho dovozovat, že by takový následek měl nastat v jiných případech částečného zániku závazku, např. při započtení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce „v plném rozsahu“ dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení otázky, zda správce konkursní podstaty je vázán zákazem postoupení pohledávky ve smyslu § 525 odst. 2 obč. zák., sjednaným (pozdějším) úpadcem (jako věřitelem), jestliže (úpadcův) dlužník nedá souhlas s postoupením pohledávky.

Dovolatel zdůrazňuje, že odvolací soudy řeší tuto otázku rozdílně a poukazuje na to, že odvolací soud v této věci dospěl k názoru, že správce konkursní podstaty je vázán smluvním zákazem postoupení pohledávky, kdežto Krajský soud v Brně (jako soud odvolací) dovedl opak v usnesení č. j. 27 Co 4029/2007-126, v němž argumentoval následovně:

„Rovněž neobstojí námitka žalovaných, že ve smlouvě o úvěru byl zakotven zákaz postoupení úvěrové pohledávky bez souhlasu klienta (§ 525 odst. 2 obč. zák.), přičemž písemný souhlas nebyl prvním žalovaným pro takový účel nikdy dán. V daném případě je nutno vycházet ze skutečnosti, že k postoupení pohledávky došlo v průběhu konkursního řízení. (...) Je zřejmé, že s ohledem na povahu konkursního řízení, se žalovanými zmiňovaný zákaz nemůže při postoupení pohledávky v rámci konkursního řízení uplatnit, neboť by to odporovalo smyslu tohoto řízení, kdy postoupení pohledávky je jedním z možných způsobů, kterým dochází ke zpeněžení konkursní podstaty. Pro úplnost nutno dodat, že v rámci konkursních řízení vedených podle insolvenčního zákona v platném znění je na takové případy pamatováno již výslovně - viz § 283 odst. 1 poslední věta za středníkem.“

Dovolatel je přesvědčen, že správce konkursní podstaty úpadce není vázán smluvním ujednáním, kterým úpadce s dlužníkem dříve vyloučili případné postoupení pohledávky jinému subjektu. K tomu dodává, že v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání přechází okamžikem prohlášení konkursu oprávnění nakládat s majetkem konkursní podstaty na správce konkursní podstaty, který tak ve vztahu k majetku náležejícímu do konkursní podstaty nabývá specifické postavení, jež se často

odlišuje od původních práv a povinností úpadce k jeho majetku.

Postoupení pohledávek (pokračuje dovolatel) je jedním z možných způsobů, kterým lze zpeněžovat konkursní podstatu. Zákon o konkursu a vyrovnání se výslovně nevyjadřuje k tomu, zda je správce konkursní podstaty vázán smluvním zákazem postoupení pohledávky, nicméně by bylo v rozporu s účelem konkursního řízení, kdyby se takové smluvní ujednání úpadce vztahovalo na správce konkursní podstaty. Tuto konstrukci pak již výslovně zakotvuje ustanovení § 283 odst. 1 poslední věty zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Smluvním zákazem postoupení pohledávky je vázán věřitel dlužníka. Správce konkursní podstaty však není ani osobou jednajícím jménem úpadce (v pozici věřitele) ani osobou jednajícím za úpadce. Správce konkursní podstaty je samostatným subjektem s právy a povinnostmi zakotvenými zákonem ve vztahu k majetkové podstatě a konkursnímu řízení; jedná pak svým vlastním jménem, byť v podstatě na účet úpadce. Formálně právně tudíž správce konkursní podstaty již z tohoto důvodu nemůže být vázán smluvním zákazem postoupení pohledávky, když takovou dohodu s dlužníkem sám neuzavřel.

Dále se dovolatel „pouze nad rámec dovolání“ vyjadřuje nesouhlasně k závěru soudu prvního stupně, že vzhledem ke změně žaloby ohledně smlouvy o dílo č. 19275 došlo ke stavení promlčecí doby u pohledávek účtovaných fakturami č. 4242 a 4265 až doručením změněné žaloby soudu. Bez doplnění dokazování má závěry soudů k této otázce za předčasné.

Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, popřípadě zamítnout. K tomu především uvádí, že ač žalobce napadl rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu, vzhledem k usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001 [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 4/2003“)] není dovolání přípustné proti výrokům o nákladech řízení. Ve zbývajícím rozsahu pak dovolání nemá za důvodné, s tím, že souhlasí se závěry soudů nižších stupňů. Žalovaný dodává, že výklad práv a povinností účastníků konkursního řízení prostřednictvím ustanovení insolvenčního zákona není na místě.

Obecná povinnost zpeněžení penězi ocenitelných majetkových hodnot způsoby uvedenými v § 27 odst. 1 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) je derogována ustanovením § 27 odst. 4 ZKV a ve vztahu k pohledávkám za dlužníky úpadce nastupuje správci povinnost takové pohledávky vymáhat, nikoli zpeněžovat.

Případy, kdy výjimečnou nezávaznost smluvních ujednání mezi úpadcem a třetími osobami považoval zákonodárce za vhodnou a odpovídající smyslu zákona o konkursu a vyrovnání, jsou v zákoně uvedeny výslovně (srov. § 27 odst. 2 poslední větu, odst. 7 ZKV). Je tedy zřejmé, že pro případy, kdy neměl být správce vázán nějakým právem vzniklým před zahájením konkursu, tak zákon stanoví výslovně. Vedle zásad a cílů zákona o konkursu a vyrovnání je třeba brát v úvahu také účel ustanovení § 525 obč. zák., tj. ochranu dlužníka, který si s věřitelem sjednal „určité parametry smluvního vztahu“, jakož i ústavně zaručený princip autonomie vůle smluvních stran.

Žalovaný tudíž uzavírá, že při postoupení pohledávek v řízení podle zákona o konkursu a vyrovnání nemá správce konkursní podstaty zvláštní postavení a je vázán smluvním zákazem postoupení pohledávky.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se podává z bodu 7., článku II, zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Vzhledem k tomu, že dovolatel výslovně směřuje dovolání do „všech“ výroků napadeného rozhodnutí,

Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání.

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřuje proti druhému výroku napadeného rozhodnutí o nákladech odvolacího řízení, je Nejvyšší soud bez dalšího odmítl jako objektivně nepřipustné podle ustanovení § 243b odst. 5 o. s. ř., ve spojení ustanovením § 218 písm. c/ o. s. ř. (srov. R 4/2003).

V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé, shledává Nejvyšší soud dovolání přípustným dle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázky dovoláním otevřené (v dotčených souvislostech dovolacím soudem nezodpovězené).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák. nelze postoupit pohledávku, jestliže by postoupení odporovalo dohodě s dlužníkem.

Dle ustanovení § 27 ZKV podstatu lze zpeněžit veřejnou dražbou věcí a jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot, soudním výkonem rozhodnutí nebo jejich prodejem mimo dražbu. Veřejnou dražbu věcí a jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot včetně podniku provede dražebník na návrh správce. Přitom se postupuje podle zvláštního předpisu (odstavec 1). Prodej mimo dražbu uskuteční správce se souhlasem soudu; při svém rozhodování přihlédnou soud zejména k vyjádření věřitelského výboru, k době předpokládaného zpeněžení, jakož i k nákladům, které bude třeba vynaložit na další udržování a správu podstaty. Udělí-li soud souhlas, může též stanovit podmínky pro prodej. Věci lze prodat mimo dražbu i pod odhadní cenu. Obdobně lze převést i úpadcovy sporné nebo obtížně vymahatelné pohledávky. Souhlasu soudu není třeba k prodeji věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením. Při zpeněžování správce postupuje tak, aby byla šetřena možnost zachování podnikatelské činnosti a pracovních příležitostí, a tak, aby bylo co nejvíce chráněno životní prostředí nebo jiný zvláště významný obecný (veřejný) zájem. Smluvními předkupními právy není správce vázán (odstavec 2). Zpeněžení věcí prodejem podle ustanovení o výkonu rozhodnutí provede soud na návrh správce, který má přitom postavení oprávněného (odstavec 3). Peněžité pohledávky, které má úpadce za svými dlužníky nebo osobami, které zajišťují tuto pohledávku, je správce povinen uplatnit a vymáhat ve prospěch podstaty; to platí přiměřeně i pro nepeněžité pohledávky úpadce, pokud je možné ocenit je penězi. Tuto povinnost správce nemá, pokud náklady na uplatnění a vymáhání pohledávek nelze krýt z podstaty, ledaže by konkursní věřitelé poskytli správci přiměřenou zálohu k jejich krytí (odstavec 4). Osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku

nebo nesložil-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu) [odstavec 5]. Nedobytné pohledávky a věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, které nebylo možno prodat, může správce po schválení soudem vyloučit z podstaty. Věřitelský výbor s tím musí předem projevit souhlas (odstavec 6). Smluvními předkupními právy není správce vázán. Správce je při zpeněžování podstaty vázán zákonným předkupním právem a právy nájemců podle zvláštního zákona. Byty a nebytové prostory ve vlastnictví bytového družstva, nakládání, s nimiž je omezeno právem fyzických osob - členů družstva, které jsou nájemci bytů či nebytových prostor, na výlučné nabytí vlastnictví těchto bytů či nebytových prostor podle § 23 odst. 1 a 3 a § 24 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění pozdějších předpisů, musí správce nejprve nabídnout k bezplatnému převodu osobám oprávněným k výlučnému nabytí vlastnictví za podmínek stanovených zvláštním zákonem. Správce je povinen provést všechny úkony, které jsou k převodu těchto bytů a nebytových prostor potřebné. Za to mu od osob oprávněných k výlučnému nabytí vlastnictví náleží náhrada nákladů nezbytně vynaložených na provedení všech potřebných úkonů a odměna stanovená podle zvláštního právního předpisu. Nepřijme-li osoba oprávněná k výlučnému nabytí vlastnictví takovou nabídku do tří měsíců od jejího doručení, přikročí správce ke zpeněžení, přičemž ustanovení zvláštního zákona o ochraně práv nájemců se v těchto případech již neuplatní (odstavec 7).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského zákoníku a zákona o konkursu a vyrovnání již v době prohlášení konkursu na majetek úpadce a později nedoznala změn. Ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání byla použitelná v konkursu vedeném na majetek úpadce i po 1. lednu 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen insolvenčním zákonem (srov. § 432 odst. 1 insolvenčního zákona a v judikatuře např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Cdo 3409/2008, uveřejněné pod číslem 16/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Judikatura Nejvyššího soudu k postoupení pohledávky ve smyslu § 524 a násl. obč. zák. je ustálena následovně:

- 1/ Smlouva o postoupení pohledávky uzavřená v rozporu s ustanovením § 525 odst. 2 obč. zák. je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák. (R 27/2007).
- 2/ Oznamil-li postupitel dlužníku, že pohledávku postoupil postupníkovi, pak dlužník nemá [s výjimkou případů uvedených v § 525 obč. zák., eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení], vůči postupníkovi ve sporu o úhradu pohledávky k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky (rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, uveřejněný pod číslem 61/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).
- 3/ Zpeněžením majetku patřícího do konkursní podstaty se rozumí i úplatné postoupení úpadcových pohledávek třetí osobě podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák. [usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2003, sp. zn. 29 Odo 777/2002, uveřejněné pod číslem 48/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 48/2004“)].

Již na základě závěru obsaženého v R 48/2004 tak Nejvyšší soud shledává nepřipadnou námitku žalovaného (ve vyjádření k dovolání), že pohledávky úpadce za jeho dlužníky lze - ve smyslu § 27 odst. 4 ZKV - jen vymáhat, nikoli zpeněžovat.

V usnesení ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96, uveřejněném pod číslem 17/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 17/1998“) a následně pak pod bodem XIX. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 52/1998“),

str. 185 (361), pak Nejvyšší soud vysvětlil, že správce konkursní podstaty není účastníkem konkursního řízení. Jako zvláštní procesní subjekt má samostatné postavení jak vůči úpadci, tak vůči konkursním věřitelům a nelze jej považovat za zástupce konkursních věřitelů ani za zástupce úpadce.

V rozsudku ze dne 30. listopadu 2009, sp. zn. 29 Cdo 124/2008, uveřejněném pod číslem 94/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 94/2010“), však Nejvyšší soud také ozřejmil, že pravomocný rozsudek, jímž bylo před prohlášením konkursu na majetek dlužníka rozhodnuto vůči dlužníku o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), nebo jímž bylo vůči dlužníku rozhodováno o vindikační žalobě ve smyslu § 126 obč. zák., je ve smyslu § 159a odst. 1 o. s. ř. závazný i pro správce konkursní podstaty, na kterého přešlo prohlášením konkursu podle zákona o konkursu a vyrovnání oprávnění nakládat s majetkem konkursní podstaty (§ 14 odst. 1 písm. a/ ZKV).

V usnesení ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004, uveřejněném pod číslem 37/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 37/2006“), pak Nejvyšší soud uzavřel, že rozhodčí doložka, sjednaná pozdějším úpadcem podle § 2 odst. 3 písm. b/ zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, se vztahuje také na správce konkursní podstaty, který v průběhu konkursu uplatňuje pohledávku z právního vztahu, jehož se rozhodčí doložka týká.

Tyto judikатурní výstupy lze shrnout tak, že jen proto, že správce konkursní podstaty je zvláštním procesním subjektem (R 17/1998, R 52/1998), není tam, kde nestanoví jinak zákon o konkursu a vyrovnání (nebo jiný zákon), jako osoba, na kterou prohlášením konkursu přešlo právo nakládat s majetkem úpadce, zbaven povinnosti dodržet závazky vázící se k tomuto majetku (R 37/2006, R 94/2010).

Postavení správce konkursní podstaty v konkursním řízení vedeném na majetek úpadce tedy není právní skutečností, jež by dovoľovala uzavřít, že správce konkursní podstaty není vázán zákazem postoupení pohledávky sjednaným mezi (pozdějším) úpadcem jako věřitelem a úpadcovým dlužníkem.

Dovolání je přesto důvodné.

Zákon o konkursu a vyrovnání neobsahuje pravidlo obdobné tomu, jež se nyní nachází v § 283 odst. 1 insolvenčního zákona, a primárně předpokládá, že pohledávky, které má úpadce za svými dlužníky nebo osobami, které takové pohledávky zajišťují, správce konkursní podstaty vůči takovým osobám uplatní a bude je vymáhat ve prospěch podstaty (§ 27 odst. 4 ZKV).

Je-li ovšem (jak se podává z R 48/2004) zpeněžením majetku patřícího do konkursní podstaty i úplatné postoupení úpadcových pohledávek třetí osobě podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák., pak odpověď na otázku, jakým pravidlům takové zpeněžení podléhá, plyne z úpravy obsažené v ustanovení § 27 odst. 2 ZKV pro prodej mimo dražbu. Při ustáleném výkladu o možnosti zpeněžit pohledávku postoupením pohledávky za úplatu, by závěr, že správce konkursní podstaty je vázán smluvním ujednáním pozdějšího úpadce a jeho dlužníka o zákazu postoupení pohledávky bez souhlasu dlužníka (§ 525 odst. 2 obč. zák.), ve skutečnosti vedl (v režimu zpeněžování majetku konkursní podstaty prodejem mimo dražbu) k neodůvodněnému rozdílu ve zpeněžování pohledávek (na straně jedné) a ostatního úpadcova majetku (na straně druhé), u kterého jsou vyloučena smluvní ujednání omezující výtěžnost zpeněžení. Srov. ustanovení § 27 odst. 2 poslední věty ZKV [podle kterého smluvními předkupními právy není správce vázán (při zpeněžování majetku konkursní podstaty prodejem mimo dražbu)] a opakování téhož pravidla v § 27 odst. 7 první větě ZKV.

Jakkoli samozřejmě nelze mít za to, že zákaz formulovaný v § 525 odst. 2 obč. zák. má stejnou povahu jako smluvní předkupní právo, oba tyto instituty mají společný základ v tom, že smluvně

omezují možnost volného nakládání s majetkem při jeho zpeněžení, což v konkursních poměrech vytváří (může vytvářet) [s přihlédnutím k účelu a cíli konkursu formulovanému v § 1 odst. 1 a v § 2 odst. 3 ZKV a ke společnému zájmu věřitelů úpadce] nežádoucí překážku bránící co nejvyššímu poměrnému uspokojení úpadcových věřitelů.

Zákaz formulovaný ustanovením § 525 odst. 2 obč. zák. nemá (např. v porovnání se zákazem dle § 525 odst. 1 obč. zák.) povahu zákonného zákazu (plyne z dohody věřitele s dlužníkem). Ustanovení § 27 ZKV pak nepodmiňuje zpeněžení úpadcovy pohledávky prodejem mimo dražbu (postoupením pohledávky za úplatu dle § 524 a násl. obč. zák.) souhlasem úpadcova dlužníka ani tam, kde si smluvní strany ujednaly zákaz postoupení pohledávky dle § 525 odst. 2 obč. zák.

Lze tudíž uzavřít, že při zpeněžení úpadcovy pohledávky prodejem mimo dražbu jejím úplatným postoupením třetí osobě podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák. není správce konkursní podstaty úpadce vázán dohodou úpadce a jeho dlužníka zakazující postoupení pohledávky bez souhlasu úpadcova dlužníka (§ 525 odst. 2 obč. zák.).

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)